

**ЩОДО ПОРЯДКУ РОЗГЛЯДУ СПРАВ
АПЕЛЯЦІЙНИМ СУДОМ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СУДОВОГО ЗАХИСТУ**

Порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції регламентовано відповідними нормами ЦПК України, які визначають порядок діяльності суду апеляційної інстанції щодо перевірки законності та обґрунтованості рішень, ухвал суду першої інстанції, що не набрали законної сили.

В тому випадку, якщо сторона судового процесу незадоволена винесеним рішенням судом першої інстанції, вона в межах відведених строків подає апеляцію, тобто оскаржує рішення. Оскаржуючи рішення чи ухвалу суду першої інстанції, громадянин використовує надане йому Конституцією та ЦПК, право на захист своїх інтересів в процесі перевірки судом вищої інстанції, апеляційним судом, обґрунтованості та законності судових рішень (ст. 13 ЦПК України).

Апеляція є вагомою гарантією забезпечення як інтересів правосуддя, так і інтересів учасників судочинства. Зміст цієї гарантії полягає в можливості долучення до процесу розгляду справи по суті вищого більш досвідченого й кваліфікованого суду, створення режиму співставлення юридичних оцінок в одній справі ієрархічно різних судових інстанцій та можливості доводити переконливість доказів у певній справі щонайменше перед двома судами. (Стефанюк В. Історичний шанс для українського правосуддя // Юридичний вісник України. — 2002. — 30 березня. — № 13(353)).

Норми ЦПК України не визначають детального порядку розгляду справ судом апеляційної інстанції. Стаття 304 ЦПК України містить положення, згідно з якими справи у суді апеляційної інстанції розглядаються за правилами, встановленими для розгляду справ у суді першої інстанції, з винятками і доповненнями, встановленими главою, яка регламентує апеляційне провадження. Проте законодавець не визначає окремого переліку таких винятків, доповнень. Таке формулювання призводить до появи складностей при застосуванні вищевказаних положень судами апеляційної інстанції. Це, у свою чергу, створює достатньо широкий простір для судового тлумачення тієї чи іншої норми, що регулює провадження як в суді першої, так і апеляційної інстанцій.

Покладені на апеляційні суди завдання захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів, а також проявлення виховного впливу

здійснюється перш за все під час судового розгляду справи і при її вирішенні — у судовому засіданні (Гузь Л. Є. Підстави для скасування судових рішень (ухвал) та способи запобігання їх виникнення при розгляді цивільних справ в судах / Л. Є. Гузь. — Х. : Поліграфіст, 2006. — 792 с.).

Зважаючи на дію принципу гласності, діяльність суду апеляційної інстанції відбувається, як правило, у відкритому судовому засіданні. Розгляд справи у закритому засіданні суду апеляційної інстанції допускається в тих же випадках, у яких справа може слухатись у закритому засіданні в суді першої інстанції.

Слід зазначити, що можливість проведення закритих судових засідань передбачена і міжнародними нормами, причому в більш широкому обсязі, ніж у нашому законодавстві. Вартою уваги є і позиція Європейського суду, відповідно до якої будь-яка особа може відмовитись від свого права на публічний судовий розгляд. Така відмова може бути заявлена за власним бажанням, але вона не є обов'язковою для суду.

При апеляційному перегляді рішень, ухвал суду першої інстанції, що не набрали законної сили, у осіб, які беруть участь у справі, у присутніх в залі судового засідання не повинно бути сумнівів в об'єктивності, неупередженості суддів. У зв'язку з цим чинне цивільне процесуальне законодавство містить цілий перелік підстав для відводу (самовідводу) суддів. (Кононенко В. І. Неупередженість суддів /В. І. Кононенко // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 2 (30). — С 57–58).

Також, широкий перелік прав осіб, які беруть участь у справі, поєднується з покладеними на них процесуальними обов'язками, які спрямовані на досягнення однієї мети — перевірки законності, обґрунтованості рішення, ухвали суду першої інстанції, що сприяють суду в здійсненні правосуддя.

За наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення (ухвалу) суду першої інстанції Апеляційний суд має право постановити ухвалу про відхилення апеляційної скарги і залишення рішення (ухвали) без змін; скасувати рішення (ухвалу) суду першої інстанції і постановити нову рішення (ухвалу) по суті позовних вимог; змінити рішення (ухвалу) суду; скасувати рішення (ухвалу) суду і закрити провадження у справі або залишити заяву без розгляду, направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції (в разі скасування ухвали).

ЦПК України визначає вимоги, що ставляться до рішення та вимоги, що ставляться до ували суду апеляційної інстанції. Ухвали суду апеляційної інстанції, що постановляються за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, мають постановлятися іменем України, оскільки ними скасовується рішення, постановлені іменем України. Ухвалене апеляційною інстанцією

рішення проголошується в залі судового засідання прилюдно (ст. 209 ЦПК України). Потім головуючий роз'яснює зміст постановленого і оголошеного рішення (ухвали), порядок і строк оскарження, право на ознайомлення з протоколом судового засідання та подання на нього зауважень в триденний термін після його виготовлення, право на подачу заяви у десятиденний термін на виготовлення обґрунтування рішення суду та оголошує судові засідання у справі закритим.

ЧЕРЕМНОВ Д. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри цивільного процесу

**ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ФІКЦІЇ НАЛЕЖНОГО
ПОВІДОМЛЕННЯ УЧАСНИКА ПРОЦЕСУ ПРО ЧАС
ТА МІСЦЕ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВИ**

В юридичній літературі фікцію, як правило, визначають як законодавчий прийом, який полягає у визнанні неіснуючого існуючим (Кругликов Л. Л. Аксиомы, презумпции и фикции в уголовном праве: динамический аспект / Л. Л. Кругликов // *Iexrussica* (научные труды мгуа). — 2006. — № 5. — С. 922). Тобто для досягнення певного правового результату на законодавчому рівні завідомо неіснуючий факт визнається існуючим (або навпаки, існуючий факт визнається неіснуючим).

В цивільному процесі дуже часто подібні нетипові засоби законодавчої техніки використовуються при вирішенні питань, пов'язаних з повідомленням учасників процесу про час та місце судового розгляду справи.

Пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року визначає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру.

Серед складових права на справедливий судовий розгляд виділяють й належне сповіщення сторін про час і місце слухання справи. Так, наприклад, в постанові у справі «Литвинова проти Росії» від 14 листопада 2008 року Європейський Суд з прав людини констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, що виразилося в тому, що через неналежне сповіщення заявниці про розгляд її скарги в касаційному порядку вона була позбавлена